

โครงสร้างรายจ่ายและผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่าย ของครัวเรือนไทย

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 26 มิถุนายน 2564
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 29 สิงหาคม 2564
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 14 กันยายน 2564

พรนภา ศรีแก้ว

นักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อรกช เก็จพิรพท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเงินการธนาคาร
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

ภาวะเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างประชากรไทย ได้เปลี่ยนแปลงไป ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวใหญ่เป็นครอบครัวเล็ก รวมถึงการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และมาตรฐานการครองชีพของประชากรไทย บทความวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนที่มีขนาดต่างกัน และวิเคราะห์ผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2562 สำนักงานสถิติแห่งชาติ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสมการถดถอยอย่างง่าย ผลการเปรียบเทียบโครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่า โดยเฉลี่ยรายจ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือนทุกขนาด คือ ค่าอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ อันดับที่สอง สำหรับผู้ที่อยู่คนเดียวมีรายจ่ายส่วนใหญ่ในการอุปโภคบริโภค คือ ค่าที่อยู่อาศัย ส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป คือ ค่าเดินทางและการสื่อสาร ผลการศึกษาผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือน พบว่า ระดับรายได้ ขนาดครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงของมูลค่ารายได้และการเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: รายจ่ายของครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน ขนาดครัวเรือน

Expenditure Structure and Effects of Household size on Thailand household expenditure.

Received: June 26, 2021

Revised: August 29, 2021

Accepted: September 14, 2021

Pornapa Srikaew

Student in Bachelor of Business Administration in Business Economics
Faculty of Management Science, Phranakorn Si Ayutthaya Rajabhat University

*Orakoch Ketpirune*¹

Assistant Professor of Economics program in Economics of Money and Banking
Faculty of Management Science, Phranakorn Si Ayutthaya Rajabhat University

Abstract

Economic, social and demographic structure in Thailand has changed, in the past several decades. Especially, transition from a large family to a small family, including, entering an aging society has affected the way of life and the standard of living of Thai population. The main objectives of this research paper are to compare the expenditure structure of different household size and analyze the effects of household size on household expenditure by secondary data obtained from Household Socio-Economic Survey 2019, National Statistical Office. Descriptive statistics and simple regression equation were employed in the analysis. The comparison results of household expenditure structure in different household sizes indicated that, on average, the majority of expenditure of every household size was on food, drink, and tobacco. For people who live alone, the second majority was housing expenses, as those who live more than one member; the second majority was travel and communication expenses. The results of the effect of household size on household expenditure found that income levels, and household size affect total household expenditure in the same direction which was statistically significant at 0.01 level.

Keywords: Household expenditure, Household income, Household size

¹ Corresponding author: orakoch@hotmail.com

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรและขนาดครัวเรือน โดยในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2562 ภาวะเศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวลดลงจากร้อยละ 4.1 เหลือเพียงร้อยละ 2.4 เนื่องจาก การส่งออกของไทยหดตัวอย่างต่อเนื่อง และภาคการท่องเที่ยวมีอัตราการขยายตัวลดลง นอกจากนี้ ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัวลง การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น และอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.66 เป็น ร้อยละ 0.71 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) ทำให้รายได้เฉลี่ยลดลงร้อยละ 3.4 จาก 26,946.43 เป็น 26,018.42 บาท/ครัวเรือน/เดือน และรายจ่ายเฉลี่ยลดลงร้อยละ 3.24 จาก 21,436.50 เป็น 20,742.12 บาท/ครัวเรือน/เดือน ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563)

ด้วยค่านิยมการอยู่เป็นโสด การแต่งงานช้า ความกังวลเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตร และความมั่นคงในหน้าที่การงาน จึงชะลอการมีบุตร มีบุตรน้อยลงหรือไม่มีบุตรเลย (สรวงมณต์ สิทธิสมาน, 2564) ผลการสำรวจในปี พ.ศ. 2554 พบว่า ประชากรมีอัตราการมีบุตรลดต่ำลงจากคนละ 4.6 คน ในกลุ่มที่มีอายุ 80 ปี เหลือเพียงคนละ 2.1 คน ในกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 50-54 ปี ส่งผลให้โครงสร้างอายุของประชากรเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประเทศไทยจึงมีผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น จากร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 18 ในช่วงปี พ.ศ. 2553 และ 2563 ตามลำดับ (เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2556) นอกจากนี้ ขนาดครัวเรือนไทยยังมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี พ.ศ. 2533 2543 2553 ครัวเรือนของไทยมีขนาดเล็กลงจาก 5.2 3.6 3.2 คน/ครัวเรือน เหลือเพียง 3.11 คนต่อครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2563 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2533; 2543; 2553; 2563)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โครงสร้างอายุและขนาดครัวเรือน ย่อมส่งผลกระทบต่อโครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนไทย ผลการศึกษาในอดีต พบว่า รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดรายจ่ายของครัวเรือน ทั้งที่เป็นรายจ่ายในการอุปโภคบริโภคและไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค (ณัฐมธรา ฐิริเทเวศร์, 2547; เยาวลักษณ์ สมคำ, 2552; ภัทรพร กิจชัยนุกูล และพาชิตชนัด ศิริพานิช, 2557) ขนาดครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดรายจ่ายของครัวเรือน (ณัฐมธรา ฐิริเทเวศร์, 2547; เยาวลักษณ์ สมคำ, 2552) รวมถึงรายจ่ายอื่น ได้แก่ รายจ่ายในการบริโภคผลไม้ รวมถึงรายจ่ายประเภทเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า และรายจ่ายภายในบ้าน (ณัฐมธรา ฐิริเทเวศร์, 2547; ภัทรพร กิจชัยนุกูล และพาชิตชนัด ศิริพานิช, 2557) เนื่องจาก ครัวเรือนขนาดใหญ่ จะได้ประโยชน์จากการแบ่งปันสินค้าและบริการ ทำให้รายจ่ายเฉลี่ย/คนของครัวเรือนลดต่ำลง (Carsten, Katrin, Daiju, & Toshihiro, 2015)

บทความวิจัยนี้ จึงต้องการเปรียบเทียบโครงสร้างรายจ่ายประชากรไทยที่มีขนาดครัวเรือนแตกต่างกันและศึกษาผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือนไทย ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโครงสร้างประชากร ซึ่งคาดว่าจะประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการให้ความช่วยเหลือด้านรายจ่ายของครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างรายจ่ายของประชากรไทย ที่มีขนาดครัวเรือนแตกต่างกัน และเพื่อศึกษาผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือนไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดด้านการบริโภค

ทฤษฎีการบริโภค สามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ดังนี้

1. ทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สัมบูรณ์ (Absolute income hypothesis) ซึ่งเป็นแนวคิดของ Keynes (1936) ที่ว่า เมื่อรายได้ที่แท้จริงเพิ่มสูงขึ้น ประชาชนจะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น ในสัดส่วนที่ลดต่ำลง หากประชาชน ไม่มีรายได้เลยจะบริโภค ณ ระดับหนึ่ง ต่อมา Kuznetz (1946) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้ในช่วงเวลา 30 ปี ใน 3 ช่วงเวลา และคำนวณการบริโภคเฉลี่ยต่อคน (APC) แต่ละช่วงเวลา ซึ่งพบว่า ในระยะยาวการบริโภคเฉลี่ยต่อรายได้เป็นค่าคงที่ และเป็นเส้นตรงออกจากจุดกำเนิด

2. กฎของเองเจิล (Engel's Law) แสดงว่า สัดส่วนการบริโภคอาหารมีแนวโน้มลดต่ำลง เมื่อผู้บริโภคมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น โดยครัวเรือนจะมีการบริโภคที่หลากหลายมากขึ้น เมื่อมีรายได้เพิ่มมากขึ้น (Jackson, 1984) และมีการบริโภคในสินค้าและบริการที่มีราคาสูงเพิ่มมากขึ้น (Bils, & Klenow, 2001)

3. เส้นเองเจิล (Engel Curve) (Chai, 2018) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคสินค้าหรือบริการของครัวเรือนกับความมั่งคั่งของครัวเรือน โดยตัวแปรที่ใช้วัดความมั่งคั่ง คือ รายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน และรายได้ของครัวเรือน และตัวแปรที่ใช้วัดการบริโภคของครัวเรือน ได้แก่ รายจ่าย ปริมาณการบริโภค และสัดส่วนของรายจ่าย โดยส่วนใหญ่นิยมใช้รายจ่าย หรือสัดส่วนของรายจ่าย โดยที่ การบริโภคสินค้ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อรายได้ แม้ว่า สัดส่วนของการบริโภคสินค้าทั้งหมดของครัวเรือนจะมีแนวโน้มลดลง

ผลการศึกษาโครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนไทย

เยาวลักษณ์ สมคำ (2552) ได้ทำการศึกษาโครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนไทยในช่วงปี พ.ศ. 2543 และ 2547 ซึ่งพบว่า รายจ่ายส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายในการอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ 85.0 และ 87.9 โดยรายจ่ายส่วนใหญ่ในการอุปโภคบริโภค คือ รายจ่ายด้านอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ คิดเป็นร้อยละ 39.6 และ 36.5 ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ

ผลการศึกษาในประเทศไทย: รายได้ และขนาดครัวเรือน

ณัฐมรุตรา ภูริเทเวศร์ (2547) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายในการบริโภคผลไม้ พบว่า รายได้ และขนาดครัวเรือน เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดรายจ่ายของครัวเรือน

เยาวลักษณ์ สมคำ (2552) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายในการอุปโภคบริโภค พบว่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) ของตัวแปรรายได้ และขนาดครัวเรือน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายได้ร้อยละ 44 และ 39.7 ในปี พ.ศ. 2543 และ 2547 ตามลำดับ โดยค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรรายได้เท่ากับ 0.30 และ 0.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05 นั่นคือ หากรายได้เพิ่มขึ้น 1 บาท จะ

ส่งผลให้รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น 0.30 บาท และ 0.34 บาท ในช่วงเวลาเดียวกัน ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์ของขนาดครัวเรือนเท่ากับ 704.34 และ 961.98 นั่นคือ หากครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คนจะส่งผลให้รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มสูงขึ้น 704.34 บาทและ 961.98 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

ภัทรพร กิจชัยนุกูล และพาจิตชนัญ ศิริพานิช (2557) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่ายของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายที่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 ในทุกประเภทรายจ่าย ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และยาสูบ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของรายได้ จะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายประเภทค่าเดินทางและการสื่อสาร และค่าเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาเป็นส่วนใหญ่ (0.406 และ 0.350 ตามลำดับ) และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายด้านค่าเวชภัณฑ์ และค่าตรวจรักษาพยาบาลรองลงมาเป็นรายจ่ายประเภทเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า และรายจ่ายภายในบ้าน (1677.6 และ 116.6 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.01 - 0.05

ผลการศึกษาในต่างประเทศ: รายได้ และขนาดครัวเรือน

Chai (2018) ได้รวบรวมผลการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริโภคของครัวเรือน ซึ่งพบว่า การบริโภคขึ้นอยู่กับรายได้ โดยครัวเรือนที่มีรายได้น้อยที่สุด มีรายจ่ายด้านอาหารประมาณร้อยละ 50-70 ของรายจ่ายทั้งหมด (Banerjee & Duflo, 2007) และสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารจะลดต่ำลง เมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น (Houthokker, 1957) เมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 2 ใน 3 ของรายจ่ายทั้งหมด และเมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนมีความหลากหลายมากขึ้น

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ ขนาดครัวเรือนยังส่งผลกระทบต่อการบริโภคเช่นกัน ด้วยอัตราการเจริญพันธุ์ที่ลดต่ำลง ได้ส่งผลให้รายได้ของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ผลการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนาพบว่า ขนาดครัวเรือนส่งผลกระทบต่อรูปแบบการบริโภค คือ ขนาดครัวเรือน เป็นปัจจัยที่กำหนดการบริโภคด้านอาหาร โดยครัวเรือนขนาดใหญ่ มักจะมีค่าอาหารเฉลี่ยต่อคนต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนขนาดเล็ก เนื่องจาก การประหยัดต่อขนาดในรายจ่ายเพื่อการบริโภคอาหาร ในครัวเรือนขนาดใหญ่ (Chai, 2018)

กรอบแนวความคิด



ภาพ 1 กรอบแนวคิดผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือนไทย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่กำหนดรายจ่ายของครัวเรือนทั้งที่เป็นงานวิจัยภายในประเทศ และงานวิจัยต่างประเทศ จึงสามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาดังภาพ 1

วิธีดำเนินการศึกษา / การวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ประชากรไทยทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ครอบคลุมครัวเรือนส่วนบุคคลที่อาศัยอยู่ในสถาบันครัวเรือน ยกเว้น ครัวเรือนทูต ผู้แทนต่างประเทศ และผู้อยู่อาศัยในประเทศไทยชั่วคราว

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2562 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งเป็นการสำรวจด้วยตัวอย่าง (Sample Survey Method) โดยใช้แผนสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified two-stage sampling) โดยมีจังหวัดเป็นสตราตัม (Stratum) ซึ่งมีทั้งสิ้น 77 สตราตัม แบ่งออกเป็นสตราตัมย่อย ตามลักษณะการปกครอง คือ ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล โดยมีเขตแดนนับสำหรับในเขตเทศบาล และหมู่บ้าน เป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง และครัวเรือนส่วนบุคคลเป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่สอง ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนตัวอย่าง 55,854 ครัวเรือน

บทความวิจัยนี้เป็นผลงานวิจัยเชิงประยุกต์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสมการถดถอยแบบพหุคูณ โดยสถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ ได้แก่ รายจ่ายเฉลี่ยจำแนกตามขนาดครัวเรือน และการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายเฉลี่ยต่อคน (ร้อยละ) ซึ่งหาได้จาก $[(TC_2/N_2) - (TC_1/N_1)] / (TC_1/N_1) \times 100$ โดยที่ (TC_1/N_1) คือ รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนเมื่อครัวเรือนมีสมาชิก 1 คน และ (TC_2/N_2) คือ รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนเมื่อครัวเรือนมีสมาชิก 2 คน เป็นต้น และแบบจำลองผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือน ที่ได้ปรับปรุงจากงานวิจัยของ Houthakker (1957) Kin & Kim (1975) และ Jain (1983) ดังนี้

$$\log TC = \alpha + \beta_1 Y + \beta_2 N \quad 1)$$

$$\text{Log} TC = \alpha + \beta_1 \log \text{val} Y + \beta_2 \log N \quad 2)$$

แบบจำลองที่ 1-2 (log-linear regression และ Log-log regression) เป็นการแสดงผลกระทบต่อรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน โดยกำหนดตัวแปร ดังนี้ $\log TC$ คือ ตัวแปรตาม ที่แสดงค่าล็อกของรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน และตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับรายได้ (Y) และค่าล็อกของมูลค่าระดับรายได้ของครัวเรือน ($\log \text{val} Y$) ที่แบ่งเป็น 10 ระดับ ตั้งแต่ระดับที่มีรายได้น้อยที่สุด จนถึงระดับรายได้สูงสุดรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน (4,371 10,049 13,156 16,361 20,054 30,058 38,224 51,801 และ 112,293 บาท/ครัวเรือน) และขนาดครัวเรือน (N) และล็อกของขนาดครัวเรือน ($\log N$) วัดจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ทั้งนี้ การใช้ค่าจริง แสดงการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระ 1 หน่วย ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ร้อยละ) เช่นระดับรายได้ มิใช่รายได้ที่เป็นตัวเงิน จึงใช้ค่าจริง เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงของรายได้ 1 ระดับ

จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายครัวเรือน (ร้อยละ) เป็นต้น และการทดสอบเพื่อวัดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ) ของตัวแปรอิสระต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม (ร้อยละ) หากปัจจัยอื่นๆ คงที่ หากระดับรายได้เพิ่มขึ้น 1 ระดับ หรือมูลค่าระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้รายจ่ายรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ β_1 หากขนาดครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน หรือขนาดครัวเรือนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1 จะส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ร้อยละ β_2 (แบบจำลองที่ 1-2 ตามลำดับ)

$$\log ATC = \alpha + \beta_1 AY \quad (3)$$

$$\log ATC = \alpha + \beta_1 \log aly \quad (4)$$

ทั้งนี้ แบบจำลองที่ 3-4 (log-linear regression และ Log-log regression) แสดงผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน กำหนดให้ตัวแปรตาม คือ รายจ่ายเฉลี่ย/คน/ครัวเรือน ($\log ATC = \log(TC/N)$) และตัวแปรอิสระ ได้แก่ ค่าล็อกของระดับรายได้เฉลี่ย/คน/ครัวเรือน ($\log AY = \log(Y/N)$) และค่าล็อกของมูลค่าระดับรายได้ของครัวเรือน/คน/ครัวเรือน ($\log aly = \log(aly/N)$) ถ้าขนาดครัวเรือนคงที่ หากระดับรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1 ระดับ หรือรายได้เฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้รายจ่ายเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น ร้อยละ β_1 หรือถ้าระดับรายได้ หรือมูลค่าของระดับรายได้คงที่ และหากขนาดครัวเรือน ลดลง 1 คน หรือขนาดครัวเรือนลดต่ำลงร้อยละ 1 จะส่งผลให้รายจ่ายเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ β_1 (แบบจำลองที่ 3-4 ตามลำดับ)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ โครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2562 และผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือนไทย ดังนี้

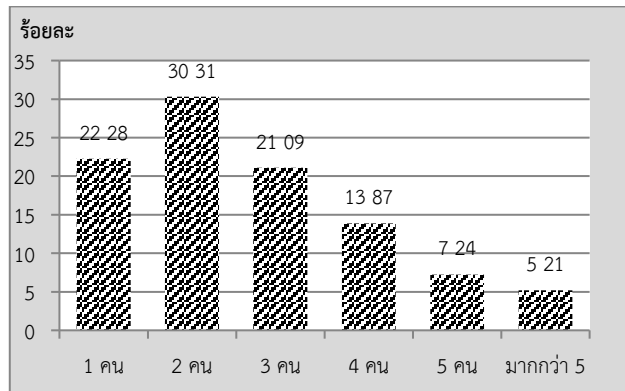
โครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2562

ในส่วนนี้ได้เปรียบเทียบโครงสร้างรายจ่ายจำแนกตามประเภทและขนาดครัวเรือน โครงสร้างรายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภคจำแนกตามประเภทและขนาดครัวเรือน และโครงสร้างรายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคจำแนกตามประเภทและขนาดครัวเรือน ตามลำดับ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบโครงสร้างรายจ่ายจำแนกตามประเภทและขนาดครัวเรือน

ผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2562 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าครัวเรือนไทยมีขนาดโดยเฉลี่ย 3.11 คน/ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) โดยครัวเรือนส่วนใหญ่อาศัยอยู่เป็นคู่ (ภาพ 2) และอยู่คนเดียว ซึ่งมีมากกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด ทั้งนี้ ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ (ครัวเรือนไทย, มปป.) พบว่า ครัวเรือนไทยที่อยู่คนเดียวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากร้อยละ 3.5 เป็นร้อยละ 9.4 และ 12.5 ในปี พ.ศ. 2523 2543 และ 2553 ตามลำดับ

ผลการศึกษาโครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือน ในสถานการณ์ที่ครัวเรือนมีขนาดครัวเรือนเล็กลงใน ปี พ.ศ. 2564 พบว่า รายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 54.09 ของรายจ่ายทั้งหมด) มีสัดส่วนมากกว่า รายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค หากครัวเรือนมีขนาดใหญ่ขึ้น (ตารางที่ 1) รายจ่ายเฉลี่ยต่อคนทั้งที่เป็น รายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภค และรายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคจะมีแนวโน้มลดต่ำลง



ภาพ 2 โครงสร้างขนาดครัวเรือนไทย ปี พ.ศ. 2562

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายจ่ายของครัวเรือนจำแนกตามประเภทและขนาดครัวเรือน

(หน่วย: บาท/เดือน/ครัวเรือน)

ประเภทของรายจ่าย	ขนาดครัวเรือน (คน)					
	1	2	3	4	5	5 ขึ้นไป
การอุปโภคบริโภค	10,049.92	15,205.73	19,565.44	23,394.97	26,344.46	28,536.05
ไม่เกี่ยวกับอุปโภคบริโภค	2,124.01	2,956.71	2,887.41	2,980.17	3,280.16	3,216.49
การอุปโภคบริโภค	-	(-24.35)	(-14.22)	(-10.32)	(-9.91)	-
ไม่เกี่ยวกับอุปโภคบริโภค	-	(-30.40)	(-34.90)	(-22.59)	(-11.95)	-

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง การลดลง (ร้อยละ) ของรายจ่ายเฉลี่ยต่อคน เมื่อสมาชิกของครัวเรือน เพิ่มขึ้น 1 คน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า รายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค จะมีสัดส่วนต่ำกว่ารายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภคก็ตาม แต่ขนาดครัวเรือนที่ลดต่ำลง จะส่งผลให้รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ผ่านการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค มากกว่ารายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภค

2. โครงสร้างรายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภคจำแนกตามประเภทและขนาดครัวเรือน

ผลการศึกษาการใช้จ่ายด้านการอุปโภคบริโภค พบว่า (ตารางที่ 2) รายจ่ายเฉลี่ยส่วนใหญ่ของครัวเรือนทุกขนาด คือ อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ โดยผู้ที่อยู่คนเดียวมีรายจ่ายเฉลี่ยอันดับที่สอง คือ ที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 23.99 ของรายจ่ายในการอุปโภคบริโภค ส่วนใหญ่เป็นค่าเช่าบ้านหรือการประเมินค่าเช่าบ้าน คิดเป็นร้อยละ 97.30 ของรายจ่ายเกี่ยวกับค่าที่อยู่อาศัย ส่วนครัวเรือนที่มีขนาดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีรายจ่ายอันดับที่สอง คือ ค่าเดินทางและการสื่อสาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าเดินทางตามปกติ

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของเฉลี่ยของครัวเรือน พบว่า หากครัวเรือนมีสมาชิกเพิ่มขึ้น 1 คน จะสามารถลดรายจ่ายประเภทที่อยู่อาศัยได้มากที่สุด รองลงมาเป็นอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ และการเดินทาง สื่อสาร ตามลำดับ ทั้งนี้ หากผู้ที่อยู่คนเดียว หันไปอยู่เป็นคู่ จะทำให้รายจ่ายด้านที่อยู่อาศัยลดลงถึงร้อยละ 40.76 ส่วนผู้ที่อยู่เป็นคู่ เมื่อเพิ่มจำนวนสมาชิก จะสามารถลดรายจ่ายในส่วนนี้ได้ร้อยละ 28.07- 17.04 การเพิ่มจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จะช่วยลดรายจ่ายประเภทอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ ได้ระหว่างร้อยละ 21.77 - 9.54 และช่วยลดรายจ่ายประเภทค่าเดินทางและการสื่อสารให้ต่ำลงร้อยละ 9.81-3.74

ตารางที่ 2 โครงสร้างรายจ่ายด้านการอุปโภคบริโภคสินค้า จำแนกตามประเภทและขนาดครัวเรือน

(หน่วย: บาท/เดือน/ครัวเรือน)

ประเภทของรายจ่าย	ขนาดครัวเรือน (คน)					
	1	2	3	4	5	5 ขึ้นไป
อาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ	3,742.60	5,855.68	7,373.62	8,829.07	9,983.48	11,288.31
ที่อยู่อาศัย	2,410.75	2,856.34	3,081.88	3,408.78	3,354.65	3,222.57
เครื่องแต่งบ้าน	762.31	1,200.24	1,510.85	1,807.89	2,011.11	2,175.44
ค่าจ้างบริการครัวเรือน	18.45	53.02	66.36	78.17	91.71	103.56
ผ้า เสื้อผ้า รองเท้า	274.73	348.57	509.16	657.21	802.76	835.95
รายจ่ายส่วนตัว	440.26	647.85	831.15	996.40	1,158.07	1,276.69
ค่ารักษาพยาบาล	131.13	252.60	299.76	321.87	409.57	453.88
เดินทาง การสื่อสาร	1,952.95	3,522.90	5,086.46	6,130.34	7,104.26	7,841.30
การศึกษา	55.73	79.85	369.97	705.09	827.72	781.26
กิจกรรมทางศาสนา	187.13	283.95	310.73	323.44	376.22	364.04
ค่าจัดงานโอกาสพิเศษ	73.88	104.73	125.50	136.71	224.91	193.05
อาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ	-	(-21.77)	(-16.05)	(-10.20)	(-9.54)	-
ที่อยู่อาศัย	-	(-40.76)	(-28.07)	(-17.04)	(-21.27)	-
เดินทาง การสื่อสาร	-	(-9.81)	(-3.74)	(-9.61)	(-7.29)	-

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง การลดลง (ร้อยละ) ของรายจ่ายเฉลี่ยต่อคน เมื่อสมาชิกของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน

ทั้งนี้ รายจ่ายด้านอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ (ตารางที่ 3) ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายเกี่ยวกับอาหารสำเร็จรูป รองลงมาเป็นเครื่องดื่มที่บริโภคนอกบ้าน หากครัวเรือนเพิ่มจำนวนสมาชิกจากอยู่คนเดียว เป็นอยู่เป็นคู่จะช่วยลดรายจ่ายในทั้งสองประเภทนี้ได้สูงถึง ร้อยละ 36.03 และ 50.09 ตามลำดับ ในขณะที่ การเพิ่มสมาชิกในครัวเรือน จะช่วยลดรายจ่ายทั้งสองได้มากถึงร้อยละ 17-36 และร้อยละ 7-51 ตามลำดับ

3. โครงสร้างรายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค

ในด้านรายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค พบว่า (ตารางที่ 4) ผู้ที่อยู่คนเดียว และผู้ที่อยู่เป็นคู่มีรายจ่ายส่วนใหญ่ เป็นเงินและสิ่งของที่ส่งให้กับครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่มีสมาชิกตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป มีรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าประกันภัย ทรัพย์สิน และประกันชีวิต โดยส่วนใหญ่เป็นค่าเบี้ยประกันภัยยานพาหนะ

ตารางที่ 3 รายจ่ายในการอุปโภคบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ จำแนกตามชนิดและขนาดของครัวเรือน (หน่วย : บาท/เดือน/ครัวเรือน)

ชนิดของรายจ่าย	ขนาดครัวเรือน (คน)					
	1	2	3	4	5	5 ขึ้นไป
ข้าว อาหารที่ทำจากแป้ง	274.75	565.77	778.08	969.02	1,159.30	1,418.43
เนื้อสัตว์ สัตว์ปีกทุกชนิด	270.20	692.04	993.19	1,208.05	1,418.80	1,717.60
ปลาและสัตว์น้ำ	228.70	595.23	784.86	963.68	1,062.20	1,259.84
นม เนย เนยแข็งและไข่	104.02	203.45	380.63	546.57	674.98	979.21
น้ำมัน และไขมัน	26.22	61.19	81.10	94.29	112.90	136.63
ผลไม้ และ ถั่วเปลือกแข็ง	259.79	396.40	468.16	524.42	585.85	574.85
ผัก	180.45	488.80	603.52	672.63	770.58	872.67
น้ำตาล และขนมหวาน	76.04	132.15	165.89	217.78	238.75	297.31
เครื่องปรุงรส เครื่องเทศ	51.32	119.74	153.21	171.76	196.74	233.22
ไม่มีแอลกอฮอล์ (บ้าน)	31.83	63.16	76.74	84.82	100.44	113.00
อาหารสำเร็จรูป	1,049.50	1,342.71	1,495.20	1,657.76	1,719.90	1,712.10
เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์	1,047.30	1,034.84	1,212.40	1,507.26	1,722.40	1,686.25
เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	88.94	91.58	100.27	108.45	113.06	140.37
ยาสูบ หมาก ยานัตถ์	53.54	68.62	80.37	102.58	107.58	146.83
อาหารสำเร็จรูป	-	(-36.03)	(-25.76)	(-16.85)	(-17.00)	-
เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์	-	(-50.59)	(-21.89)	(-6.76)	(-8.58)	-

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง การลดลง (ร้อยละ) ของรายจ่ายเฉลี่ยต่อคน เมื่อสมาชิกของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน

4. ผลกระทบของครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือนไทย

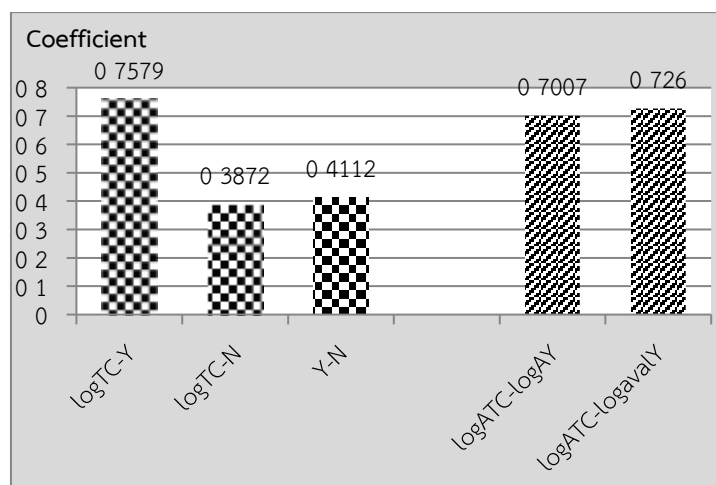
การศึกษาผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน และผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายเฉลี่ย/คน เริ่มจากการทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (ภาพ 3) ไม่พบปัญหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) เนื่องจาก ไม่มีตัวแปรอิสระใดมีความสัมพันธ์กันเองมากกว่าร้อยละ 60

ตารางที่ 4 รายจ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคจำแนกตามขนาดครัวเรือน

(หน่วย : บาท/เดือน/ครัวเรือน)

ประเภทของรายจ่าย	ขนาดครัวเรือน (คน)					
	1	2	3	4	5	5 ขึ้นไป
ภาษี ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ	46.79	68.50	99.64	113.28	129.92	74.27
ค่าสมาชิกกลุ่มอาชีพ	1.11	4.35	3.73	2.47	5.28	3.15
เงิน สิ่งของที่ส่งให้ครัวเรือน	1,148.04	1,343.88	854.80	689.70	559.09	463.27
เงินบริจาค	22.71	23.81	23.69	19.76	22.53	26.87
เงินทำบุญ	160.40	238.51	288.74	294.09	344.16	376.08
ค่าเบี้ยประกัน ฯลฯ	489.50	837.32	1,063.83	1,226.59	1,457.65	1,447.89
การพนัน	134.43	202.27	237.96	251.34	340.96	387.00
ดอกเบี้ย แร่	117.85	227.62	298.62	369.26	388.33	419.23
อื่นๆ	3.18	10.45	16.40	13.68	32.24	18.73

ที่มา: จากการคำนวณ



ภาพ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation matrix)

ที่มา: จากการคำนวณ

1. ผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน

ผลการศึกษาจากแบบจำลองที่ 1-2 พบว่า (ตารางที่ 5 บน) เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับรายได้ของครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงของมูลค่ารายได้ของครัวเรือน ขนาดครัวเรือน และการเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อตัวแปรตาม หรือรายจ่ายของครัวเรือนในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01 โดยระดับรายได้ และขนาดของครัวเรือน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายครัวเรือนได้ร้อยละ 58.13 และการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าของระดับรายได้ และการเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือน สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของรายจ่ายครัวเรือนได้ร้อยละ 58.06 หากระดับรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้นหนึ่งระดับ หรือขนาดครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 คน จะส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น 0.0860 และ 0.0209 ตามลำดับ หากมูลค่าของรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หรือขนาดของครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้รายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.2850 และ 0.0568 ตามลำดับ

2. ผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน

ผลการศึกษาจากแบบจำลองที่ 3-4 (ตารางที่ 5 ล่าง) พบว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ หากระดับรายได้ของครัวเรือน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หรือขนาดครัวเรือนลดลงร้อยละ 1 จะส่งผลให้รายจ่ายเฉลี่ย/ครัวเรือน/คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.38 และหากมูลค่าของรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 หรือขนาดครัวเรือนลดลงร้อยละ 1 ส่งผลให้รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 ผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือนไทย

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์	ส่วนเบี่ยงเบน	ตัวแปร	สัมประสิทธิ์	ส่วนเบี่ยงเบน
รายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือน					
C	3.3451***	0.0025	C	0.9721***	0.0127
Y	0.0861***	0.0004	lnvalY	0.2850***	0.0013
N	0.0209**	0.0008	lnN	0.0568***	0.0021
R-squared	0.5813		R-squared	0.5806	
Adjusted R-squared	0.5813		Adjusted R-squared	0.5806	
Durbin-Watson stat	1.5083		Durbin-Watson stat	1.5020	
รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน					
C	3.2847***	0.0017	C	3.2547***	0.0153
logAY	0.0038*	0.0020	lnvalY	0.0036**	0.0017
R-squared	0.00009		R-squared	0.00011	
Adjusted R-squared	0.00007		Adjusted R-squared	0.00008	
Durbin-Watson stat	1.9472		Durbin-Watson stat	1.9472	

ที่มา: จากการคำนวณ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยประเภทรายการอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นรายจ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือน พบว่า รายจ่ายเฉลี่ยส่วนใหญ่ของครัวเรือนทุกขนาด คือ ค่าอาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในอดีต (วาทีตร รักธรรม, 2548; เยาวลักษณ์ สมคำ, 2552) โดยสัดส่วนรายจ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่มจะลดน้อยลง เมื่อครัวเรือนมีขนาดใหญ่ขึ้น เนื่องจาก การประหยัดต่อขนาด (Chai, 2018) โดยผู้ที่อยู่คนเดียวนั้น มีรายจ่ายด้านค่าที่อยู่อาศัย เป็นอันดับสอง รองจากค่าอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ ด้วยครัวเรือนส่วนใหญ่มีสมาชิก 2 คนมากที่สุด จึงเป็นการประหยัดรายจ่ายในด้านที่อยู่อาศัย (รวมถึงครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่า 2 คน) ทั้งนี้ ครัวเรือนที่มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีรายจ่ายอันดับที่สอง คือ ค่าเดินทางและการสื่อสาร ทั้งนี้ การตัดสินใจอยู่ร่วมกันหลายคนในครัวเรือน อาจประหยัดรายจ่ายอื่นๆ ได้แก่ ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ รวมถึงค่าที่อยู่อาศัย เนื่องจาก ครัวเรือนขนาดใหญ่จะประหยัดรายจ่ายจากการแบ่งปันสินค้าและบริการในครัวเรือน (Carsten et al., 2015) แต่การอาศัยอยู่ร่วมกันหลายคน อาจทำให้ไม่สามารถเลือกสถานที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับสถานที่ทำงานได้มากนัก จึงมีรายจ่ายในด้านค่าเดินทาง และการสื่อสารสูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่คนเดียว

ผลการศึกษาข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษา การเปลี่ยนแปลงในขนาดของครัวเรือน ซึ่งพบว่า การเพิ่มสมาชิกในครัวเรือน 1 คน จะช่วยลดรายจ่ายด้านค่าที่อยู่อาศัยมากที่สุด รองลงมาเป็นรายจ่ายด้านอาหาร เครื่องดื่ม ยาสูบ และการเดินทาง สื่อสาร ตามลำดับ

ผลการศึกษาผลกระทบของขนาดครัวเรือนต่อรายจ่ายของครัวเรือน พบว่า หากระดับรายได้ของครัวเรือน หรือขนาดครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติประโยชน์ หรือการเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือนจะส่งผลต่อรายจ่ายของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ที่พบว่า รายได้ของครัวเรือนจะส่งผลต่อรายจ่ายของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน (ณัฐมธรา ภูริเทเวศร์, 2547; เยาวลักษณ์ สมคำ , 2552; ภัทรพร กิจชัยนุกูล และ พาชิตชนัญ ศิริพานิช, 2557; Chai, 2018) เนื่องจาก เมื่อครัวเรือนมีสมาชิกเพิ่มสูงขึ้น ย่อมส่งผลให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย และเมื่อครัวเรือนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ความต้องการใช้จ่ายของครัวเรือนย่อมเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีการบริโภค (Keynes, 1936)

ผลการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อรายจ่ายเฉลี่ยในทิศทางตรงกันข้าม และการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติประโยชน์เฉลี่ยส่งผลกระทบต่อรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่ ระดับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน และการเปลี่ยนแปลงของมูลค่ายุติประโยชน์เฉลี่ยของครัวเรือนส่งผลกระทบต่อรายจ่ายเฉลี่ยในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Keynes (1936) ตรงกันข้ามกับของขนาดครัวเรือนและการเปลี่ยนแปลงของขนาดครัวเรือน ที่ส่งผลกระทบต่อรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม เนื่องจาก เมื่อครัวเรือนมีขนาดใหญ่ขึ้น จะเป็นการประหยัดรายจ่ายในด้านต่างๆ จากการแบ่งปันสินค้าและบริการในครัวเรือน (Carsten et al., 2015)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะทางการศึกษา คือ การศึกษาผลกระทบของรายได้ของครัวเรือนต่อความหลากหลายของประเภทของรายจ่ายของครัวเรือนไทย

ผลการศึกษา นำมาซึ่งแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากร ซึ่งอาจทำได้ 3 แนวทาง คือ การควบคุมราคาสินค้าด้านอาหาร หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร การใช้นโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อยกระดับรายได้ ซึ่งจะส่งผลให้ประชากรสามารถใช้จ่ายได้มากขึ้น หรือการส่งเสริมให้ประชากรอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สามารถแบ่งปันสินค้าหรือบริการภายในครัวเรือน อันเป็นการประหยัดรายจ่ายได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อาศัยอยู่คนเดียว หันไปอาศัยอยู่เป็นคู่ หรืออยู่สองคน จะช่วยลดรายจ่ายได้เป็นอันมาก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้ากองดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ที่เปิดโอกาส ให้นักศึกษา ได้เข้าฝึกงานได้รับความรู้ประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- ครัวเรือนไทย. (มปป.). *สำมะโนประชากรและเคหะ: นานาสาระ ข้อมูลประชากร*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/pop/ครัวเรือนไทย.aspx>
- เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2556, 27 เมษายน). ห่วงผู้สูงอายุไทยส่อขาดคนดูแลเหตุอัตราเกิดลด. *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้น 4 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.hfocus.org/content/2013/04/2929>
- ณัฐมรุตรา ภูริเทเวศร์. (2547). *การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการบริโภคผลไม้ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). *รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2562*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AnnualReport/AnnualReport/AannualReport2562.pdf>
- ภัทรพร กิจชัยนุกูล และพาชิตชนัญ ศรีพานิช. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 20(38), 97-105.
- เยาวลักษณ์ สมคำ. (2552). *การวิเคราะห์โครงสร้างค่าใช้จ่ายของภาคครัวเรือนในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วาติตร รักธรรม. (2548). *การวิเคราะห์ภาคตัดขวางของพฤติกรรมและฟังก์ชันการบริโภคของครัวเรือนไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ISBN: 974-677-539-1.
- สรวงมณฑ์ สิทธิสมาน. (2564, 14 กุมภาพันธ์). เด็กเกิดน้อย ต้องเพิ่มคุณภาพไม่ใช่ปริมาณ. *ผู้จัดการออนไลน์*. สืบค้น 15 มีนาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9640000015703>

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2564, จาก <https://broadcast.nbtc.go.th/data/training/doc/570200000023.pdf>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2543, 2553, 2563). *รายงานผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน 2563 ทั่วราชอาณาจักร*. สืบค้น 11 มีนาคม 2564, จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาประชากร/ข้อมูลพื้นฐานครัวเรือน/2563/full_report.pdf
- Banerjee, A. V., & Duflo, E. (2007). The Economic Lives of the Poor. *The Journal of Economic Perspectives*, 21(1), 141-167. doi: 10.1257/089533007780095556
- Bils, M., & Klenow, P. J. (2001). Quantifying Quality Growth. *The American Economic Review*, 91(4), 1006-1030. doi: 10.1257/aer.91.4.1006
- Carsten, S., Katrin, R., Daiju, N., & Toishihiro, O. (2015). The decline in average family size and its implications for the average benefits of within-household sharing, *Oxford Economic papers*, 67(3), 760-780. Oxford: Oxford University Press.
- Chai, A. (2018). Household consumption patterns and the sectorial composition of growing economies: A review of the interlinkages. Vienna: United Nations Industrial Development Organization.
- Houthakker, H. S. (1957). An international comparison of household expenditure patterns. *Econometrica*, 25, 532-551.
- Jackson, L. F. (1984). Hierarchic Demand and the Engel Curve for Variety. *The Review of Economics and Statistics*, 66(1), 8.
- Jain, L. R. (1983). Effect of household size on household expenditure pattern: Application of an addilog Engel model. *The Indian Journal of Statistics*, 45(3), 431-446.
- Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest, and money*. New York: Harcourt, Brace, and Company.
- Kim, K. S., & Kim, D. Y. (1975). *The effect of household size, structure and income on expenditure patterns*. Geneva: International Labor organization.
- Kuznetz, S. (1946). *National product since 1869*. New York: National Bureau of Economics Research Inc.